Handläggare
Reuterdahl Karin
Ulf Lundström

Datum
2014-09-08
Rev 2014-09-19

Diarienummer
UAN-2014-0336

Utbildnings- och arbetsmarknadsnämnden

Av Mohamad Hassan (FP) aktualiserad fråga: Utreda möjligheten att erbjuda hälsofrämjande inslag i kombination med arbetsmarknadsinsatser och välfärdsjobb på Navet

Förslag till beslut

Kontoret föreslår utbildnings och arbetsmarknadsnämnden att besluta:

att under förutsättning av att kommunfullmäktige avsätter medel för samverkanslösningar i budgeten för arbetsmarknadsnämnden alternativt en ramökning sker inrätta en projekttjänst som hälsokoordinator under perioden 2014-11-01 – 2016-04-30

att godkänna redovisningen av möjligheter till hälsofrämjande inslag i kombination med arbetsmarknadsinsatser och välfärdsjobb på Navet samt förslag på utformning av dessa

att avsätta 1 200 000 kr under perioden för att finansiera en hälsokoordinator på Navet

Sammanfattning

Kontoret utgår i skrivningen från WHO:s definition av hälsa. Livsvillkor påverkar i hög grad hälsan liksom frisk- och riskfaktorer. Studier visar hälsan både kan vara en orsak till och en konsekvens av ett liv i utanförskap. Hälsan i länet har förbättrats för de flesta vuxna. Hälsan är bättre för förvärvsarbetande än arbetslösa och förtidspensionärer som har sämre livsvillkor och levnadsvanor än förvärvsarbetande. Hälsofrämjande arbete bedrivs av Landstinget inom många olika områden. Den ideella sektorn bedriver ett viktigt arbete för människors förbättrade hälsa. Kontoret föreslår att en tjänst som hälsokoordinator inrättas på Navet under 1,5 år för att bygga upp och utveckla hälsoarbetet på Navet. En kartläggning av målgruppens hälsoläge, behov och vilja att delta i hälsofrämjande insatser bör göras. Utifrån kartläggningen och i samverkan med andra aktörer ska hälsofrämjande insatser utformas.

Föredragning
Mohamad Hassan (FP) aktualiserade vid utbildnings- och arbetsmarknadsnämndens sammanträde den 22 maj 2014 en fråga att uppdra till kontoret att utreda möjligheten att erbjuda hälsofrämjande insatser i kombination med arbetsmarknadsinsatser och välfärdsjobb på Navet samt att återkomma med förslag på kostnad och utformning senast i september 2014. Kontoret redovisar i denna handling hur hälsofrämjande insatser kan bedrivas, utformas samt kostnader för dessa.

Begreppet hälsa används i många sammanhang och ibland med olika fokus och utgångspunkter. Kontoret utgår från WHO:s (FN:s världshälsoorganisations) definition av hälsa:

”Hälsa är ett tillstånd av fullständigt fysiskt, psykiskt och socialt välbefinnande och ej endast frånvaron av sjukdom. Hälsa på högsta nivå är en av de fundamentala rättigheter som tillkommer varje människa utan åtskillnad av ras, religion, politisk åskådning, ekonomiska eller sociala förhållanden.”

Definitionen är vedertagen och används inom såväl hälso- och sjukvård som inom folkhälsoarbete.

Vad skapar hälsa/ohälsa?
För de allra flesta människor är god hälsa något av det viktigaste i livet. Hälsan påverkas av flera faktorer. Bakgrundsfaktorer som utbildningsnivå, ålder och kön påverkar hälsan liksom faktorer som går att förändra genom ändrade levnadsvanor som mat, motion och rörelse, alkohol, tobak, sömn och stress. Livsvillkor påverkar i hög grad hälsan t ex sysselsättning, sociala relationer, hemarbete och ekonomi. Kopplat till hälsa och hälsoarbete finns skydds- och friskfaktorer som främjar hälsa och förebygger ohälsa och riskfaktorer för ohälsa. Exempel på friskfaktorer är fysisk aktivitet och trivsel i skolan/arbetet, medan god ekonomi och nära relationer är exempel på skyddsfaktorer. Riskfaktorer är egenskaper eller förhållanden som indikerar ökad risk för att en person ska få en eller flera sjukdomar. Det kan också uttryckas som ett visst mått av sannolikhet för att en sjukdom ska utvecklas. Exempel på riskfaktorer för ohälsa är rökning och arbetslöshet. För det hälsofrämjande arbetet är utgångspunkterna frisk- och skyddsfaktorerna.

Hälsa kan vara en orsak till och bli en konsekvens av ett liv i utanförskap. Rapporten *Har hälsan blivit mer jämlik?*, från landstingen i Uppsala, Sörmlands, Västmanlands, Värmlands och Örebro län 2011, visar att hälsan har förbättrats i de flesta åldergrupper 18-75 år mellan åren 2000-2008, men att hälsan har förbättrats för dem som har ett arbete men inte för de som är arbetslösa eller förtidspensionerade. Studien visar att både livsvillkoren och levnadsvanorna har stor betydelse för hur vi mår. De starkaste riskfaktorerna för ohälsa oavsett ålder, kön eller födelseland var; att ha blivit nedlåtande behandlad, t ex av chef familj, kollegor eller myndigheter flera gånger de senaste månaderna, att för det mesta eller alltid uppleva hemarbetet som betungande samt att vara fysiskt inaktiv (dvs. röra på sig mindre än

två timmar i veckan). Studien visar att arbetslösa och förtidspensionerade både har sämre livsvillkor och levnadsvanor än förvärvsarbetande. Bland annat är andelen dagligrökare högre bland arbetslösa än förvärvsarbetande liksom andel som berusar sig minst två gånger i veckan. Andel fysiskt inaktiva är också högre bland arbetslösa jämfört med förvärvsarbetande. Särskilt viktiga faktorer för hälsa hos arbetslösa är att ha socialt stöd och att inte bli behandlad på ett nedlåtande sätt. Utlandsfödda har sämre självskattad hälsa än svenskfödda. Dessa skillnader kan till stor del förklaras av skillnader i livsvillkor och levnadsvanor mellan dessa grupper.

Navets målgrupp

Till Navet hänvisas personer från försörjningsstöd som är arbetslösa och i behov av kompetensutveckling för att stärka sina möjligheter att komma ut i arbete, och personer som saknar arbete och är i behov av arbetsrehabilitering för att för att öka sin arbetsförmåga. Genom kartläggning och vägledning matchas individen mot den arbetsmarknadsinsats som ger störst möjlighet att komma in på arbetsmarknaden. De insatser som erbjuds är upphandlade arbetsmarknadsinsatser, välfärdsjobb, praktikplatser och anställningar hos föreningar och sociala företag. Navet har också tillgång till arbetsträning, rehabilitering och Arbetsförmedlingens ordinarie utbud.

Navet har i början av september 2014 totalt 1 353 personer, varav 535 kvinnor och 818 män aktuella i olika insatser. Av dessa har cirka 350 personer en välfärdsanställning eller en offentligt skyddad anställning. 225 personer är aktuella hos upphandlade arbetsmarknadsinsatser och ca 200 personer har en arbetsförberedande insats. Ca 200 personer under 25 år genomgår kartläggning inför insats, ca 90 personer är aktuella inom Jobb- och utvecklingsgarantin och ytterligare personer kartläggs inför arbetsförberedande insatser eller insats hos en upphandlad aktör.

Personerna som får stöd från Navet har olika förutsättningar att bekosta fritidsaktiviter. De som har välfärdsjobb får som anställda i Uppsala kommun friskvårdskuponger om 1 100 kr per år att använda för friskvårdsaktiviteter hos olika anordnare.

För vuxna med långvarigt behov av ekonomiskt bistånd, som på grund av medicinska, psykiska eller sociala skäl har svårigheter att vara aktiva och hålla kontakt med andra, kan enligt riktlinjerna för försörjningsstöd beviljas bistånd till fritidsaktiviteter för att bryta isolering och passivisering. Fritidsaktivitet kan vara att delta i studiecirkel, fysisk träning eller annan organiserad verksamhet.

Hittills har ingen kartläggning av hälsan hos målgruppen gjorts. Utifrån slutsatser av studier, som i den ovan, av hälsoläget inom olika grupper är det dock sannolikt att anta att Navets målgrupp skulle uppvisa liknande resultat i en kartläggning hälsan, men det behövs mer kunskap om hälsoläget, behov och intresse hos målgruppen/grupperna.

Samarbetspartners arbete med hälsa
Regionförbundet i Uppsala län genomför ett samverkansprojekt under 2014 som finansieras av Europeiska Socialfonden (ESF). Projektet genomförs inom Uppsala län tillsammans med samtliga kommuner i länet, Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, Länsstyrelsen, Landstinget, Samordningsförbundet i Uppsala län och Migrationsverket. Projektet är en förstudie och arbetar för att få fram en gemensam helhetsbild över länets sociala och arbetsmarknadsmässiga utmaningar. Det övergripande målet med förstudien är att identifiera utanförskapet bland invånarna i Uppsala län för att på sikt ge fler möjlighet att delta i arbets- och samhällsliv. Resultatet ska ligga till grund för hur länet på ett bättre sätt än tidigare ska kunna använda medel från ESF under den nu aktuella programperioden mellan åren 2014 - 2020. Målet är att utanförskapet ska motverkas och minska i länet.

Projektet har kartlagt länets utmaningar när det gäller utanförskap relaterat till arbetsmarknaden. Fokus har varit på unga, sjukskrivningsprocessen, långtidsarbetslösa och nyanlända. Totalt har femton åtgärdsförslag identifierats för att minska utanförskap relaterat till arbetsmarknaden. Projektet har sammanställt en bakgrundsskrivning för varje målgrupp samt kortfattat utvecklat åtgärdsförslag. Bakgrundbeskrivningen ska användas som grund för kommande projektansökningar. I samtliga projektförslag kommer ett hälso- och jämställdhetsperspektiv att finnas med som en röd tråd.

Landstinget har en viktig roll när det gäller människors hälsa och bedriver hälsofrämjande arbete inom en mängd områden inom såväl primärvården som specialistsjukvård. Ingången till Lanstingets verksamheter är ofta via primärvården om en individ inte redan har kontakt med andra delar av vården. Exempel på insatser Landstinget kan ge är fysisk aktivitet på recept där den enskilde genom hälso- och sjukvården kan få ett recept på fysisk aktivitet som är anpassad till de egna förutsättningarna och önskemålen. Aktiviteter kan ske individuellt eller i grupp. I länet finns friskvårdslotsar som kan stödja individen att hitta rätt aktivitet. Andra områden där Landstinget kan ge stöd är bland annat kring alkohol och tobaksfrågor.

Ideella sektorn och salutogena strategier
Ideella organisationer baserar sitt arbete på ett salutogent synsätt, dvs. att hitta kraften, kompetenser och starka sidor hos människor, och att stärka dessa. Organisationerna bidrar till att öka människors intresse för lokalt engagemang och en meningsfull fritid. Ett fritidsintresse kan vara en viktig friskfaktor liksom att ha grundläggande framtidsoptimism och insikt om möjligheten och ansvaret till egna val och vad som påverkar situationen i nuet. Engagemang i en ideell organisation med möjligheten till delaktighet och inflytande stärker människans förmåga till egna lösningar, och tro på sin egen förmåga.

Känslan av att man kan styra och ta ansvar för sitt liv och känslan av sammanhang och kontinuitet i tillvaron är betydelsefulla friskfaktorer. Ett hälsoinriktat arbete ska därför utveckla förmågor och stimulera till utmaningar. Ideella organisationer kan vara en del av det icke-formella lärandet och ge kunskap om föreningslivet och folkbildningens betydelse som en väg mot arbete, ett sammanhållet liv, delaktighet och en meningsfull fritid.

Aktuell forskning pekar på att samhället har underskattat betydelsen av att stärka ungdomars nätverk på fritiden som en del i arbetet mot ungdomsarbetslöshet. Forskning visar att för unga är kontakter och nätverk betydelsefulla för en individs möjlighet att få arbete. När man saknar referenser från anställningar blir kontakter i nätverk avgörande när första jobbet söks. Risken för arbetslöshet minskar med 80 % om individen har erfarenhet från föreningslivet.

Självkänslan är det som gör att man kan hantera livets toppar och dalar på ett bra sätt. Självkänslan stärks genom att individen inte värderar tankar och känslor som bra eller dåliga. Stärkt självkänsla skapas i relationer med andra människor när individen möts med respekt för den person som vi är. Att uttrycka åsikter, bli lyssnad på och kunna lyssna på andra är viktiga sociala färdigheter för att få en god självkänsla. Engagemang i ideella organisationer ger goda möjligheter att utveckla sådana färdigheter.

Erfarenheter från projekt

I flera av de projekt nämndens verksamheter bedrivit har man på olika sätt arbetat med hälsofrämjande insatser och metoder för att mäta hälsa. Ett exempel på hälsofrämjande insatser är projektet Athena, ett arbetsmarknadsprojekt för utlandsfödda kvinnor som uppburit försörjningsstöd under lång tid. Utöver arbetsmarknadsinriktade insatser deltog deltagarna i en studiecirkel i hälsa. Studiecirkeln genomfördes av landstinget, som också utarbetat materialet, och berör hälsa i ett brett perspektiv. Studiecirkeln hölls på det egna hemspråket eller på lätt svenska. Resultatet från utvärderingen visar att deltagarnas generella självskattade hälsa förbättrades, de fick bättre självkänsla och deltagarnas förmåga att förvärva, förstå, värdera och använda hälsoinformation ökade. Landstinget är intresserat av att arbeta vidare med hälsocirklarna och ser gärna ett samarbete med kommunen kring detta.

I projektet ISAmverkan, som vänder sig till personer med psykisk funktionsnedsättning som vill komma ut i arbetslivet, har en mätning av deltagarnas självskattade hälsa gjorts. Det mätinstrument som använts är General Health Questionnaire (GHQ – 12) som används för att mäta generell psykologisk hälsa. Syftet med mätningen är att beskriva den självskattade hälsan och hälsorelaterad livskvalitet hos deltagarna samt att skatta förändringar över tid. Samarbete sker med Uppsala universitet som genomför studien. I andra projekt som t ex 3.4.4, som ger stöd till personer inom arbetslivsinriktad rehabilitering, har liknande mätningar av självskattad hälsa gjorts. Fördelen med sådana typer av mätningar är att metoderna är väl utvecklade, används i forskning och resultaten går att jämföra med liknande studier och utvärderingar.

Förslag på utformning

För att bedriva ett hälsofrämjande arbete för personer i arbetsmarknadsinsatser och välfärdsanställningar föreslår kontoret ett brett perspektiv på hälsa och hälsofrämjande insatser i enlighet med definitionen och beskrivningen i handlingen. Vidare föreslår kontoret att en tjänst som hälsokoordinator inrättas på Navet under 1,5 år. De hälsofrämjande insatserna får under perioden utvärderas och ny ställning får sedan tas inför ett fortsatt arbete.

Koordinatorns roll blir att bygga upp och utveckla det hälsofrämjande arbetet på Navet. En kartläggning av hälsoläget hos målgruppen bör genomföras. Kartläggningen bör även innefatta målgruppens behov av olika hälsofrämjande insatser i ett brett perspektiv samt av intresset och viljan hos målgruppen att delta i hälsofrämjande aktiviteter. Med hälsofrämjande insatser menar vi något mer än fysiska aktiviteter. Det salutogena perspektivet ska ha ett brett genomslag i arbetet och insatser baseras på evidens och forskning om friskfaktorer.

Att samverka med andra organisationer i det hälsofrämjande arbetet är viktigt för att tillgodose olika individers behov och intresse av insatser. I detta arbete är Landstinget, ideella organisationer som verkar inom olika områden och privata aktörer naturliga samverkansparter. Koordinatorns roll fungerar som länk till dessa och upparbetar kanaler så att målgruppen lättare kan ta del av stöd och möjligheter till hälsofrämjande aktiviteter som finns hos andra organisationer.

Utifrån karläggningen av målgruppen och i samverkan med andra aktörer planerar och genomför hälsokoordinatorn hälsofrämjande insatser för Navets målgrupp.

Hälsokoordinatorns arbete sker i två faser. Kartläggning av målgrupp och samverkansparter sker under perioden 2014-11-01 – 2015-07-31. Under perioden 2015-08-01 – 2016-04-30 provas insatser i samverkan med externa organisationer.

Budget 2014-11-01 – 2016-05-30

Lön och omkostnader hälsokoordinator	800 000 kr
Aktiviteter för deltagare, inkl stöd genomförande av kartläggning	400 000 kr
Totalt	1 200 000 kr

Fördelat över tidsperioden blir kostnaden per år:

Kostnad 2014	90 000 kr
Kostnad 2015	1 110 000 kr

Ekonomiska konsekvenser

En möjlig finansiering av hälsokoordinatorn är att avsätta 1 200 000 kr från nämndens samverkansmedel mot utanförskap.

Kontoret för barn, ungdom och arbetsmarknad

Jan Holmlund
T.f direktör

§ 120

Av ledamöterna aktualiserade frågor
UAN-2014-0026

Mohamad Hassan (FP) aktualiserar fråga om att uppdra till kontoret att utreda möjligheten att erbjuda hälsofrämjande inslag i kombination med arbetsmarknadsinsatser och välfärdsjobb på Navet samt att återkomma med förslag på kostnad och utformning senast i september 2014.

§ 121

Presentation av Rädda barnen

Rädda barnen presenterar resultatet av Ung Röstenkäten. Rädda barnen genomför varje år en enkätundersökning, Ung Röst, som vänder sig till barn och unga med frågor om hur de upplevde sina rättigheter under föregående år. I Ung Röst 2014 deltog 25 000 barn runt om i Sverige från årskurserna 6, 8 och åk 1 på gymnasiet.

I Uppsala har 636 barn blivit tillfrågade

§ 122

Drogpolitiskt program - presentation

Den 18 december 2013 antog kommunstyrelsen drogpolitiskt program för Uppsala kommun. Programmet tydliggör Uppsala kommuns samlade vilja och inriktning gällande alkohol, narkotiska, doping och tobak (ANDT). Det drogpolitiska programmet har sin utgångspunkt i socialtjänstlagen (SoL) och den nationella ANDT-strategin 2011-2015, och är vägledande för samtliga nämnder, styrelsen, förvaltningar och kommunala bolag. Barn och unga är en särskilt prioriterad grupp.

Socialnämnden för barn och unga har i samverkan med nämnden för hälsa och omsorg, ansvaret att årligen göra en samlad värdering samt återrapportera till kommunstyrelsen.
Uppföljning ska göras av varje nämnd, styrelse eller bolag och lämnas till socialnämnden för barn och unga.